

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
КАФЕДРА ХОРЕОГРАФІЇ ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВА**

Основи теорії музики

(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА

дисципліни підготовки бакалаврів

(рівень вищої освіти)

галузь знань 02 Культура і мистецтво

(шифр і назва напрямку)

спеціальності 024 Хореографія

(шифр і назва спеціальності)

Навчальна програма з дисципліни «Основи теорія музики» для студентів
ФПО спеціальності 024 Хореографія

1 семестр (денна форма навчання), 1 семестр (заочна форма навчання)

Розробник: викладач, Кисляк Б.М..

Навчальна програма затверджена на засіданні кафедри хореографії та
мистецтвознавства

Протокол від «30» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри хореографії та мистецтвознавства

(підпис)

(Сосіна В.Ю.)

(прізвище та ініціали)

«Основи теорії музики» є нормативною навчальною дисципліною у системі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва, складність опанування якої полягає у її багатоскладовості, об'ємі, різноманітності тем і напрямків роботи.

Предметом вивчення навчальної дисципліни „Основи теорії музики” є закономірності будови музичних елементів та логіка їх співвідношення. Вивчення системи знань означеної дисципліни базується на використанні зразків народної та професійної музики.

Міждисциплінарні зв'язки: теорія музики і педагогіка, ТiМВ хореографічних дисциплін, менеджмент соціально-культурної сфери, ТiМВ хореографії у навчальних закладах, мистецтво балетмейстера та ін.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістовних модулів:

Змістовий модуль 1. Музична фонетика

Змістовний модуль 2. Музична морфологія

Метою вивчення навчальної дисципліни – ознайомлення з елементами музичної мови та її взаємодії на основі метроритму, ладотональності та форми: опанування цілісного наукового знання про музику, зокрема, про устрій форми та засоби вираження художнього змісту в музичному творі; формування навичок самостійного теоретичного аналізу музичних явищ будь-якого походження, складу, змісту; формування готовності до використання знань про музичне мистецтво відповідно до потреб практики виховання та навчання дітей.

Завдання навчальної дисципліни – оволодіти теоретичними знаннями і практичними навичками щодо загальних питань теорії музики, які сприятимуть емоційно-усвідомлено сприймати музику, будувати та осмислювати логіку ладових, ладо-тональних, інтервальних, акордових та інших музичних явищах, орієнтуватися в окремих виражальних засобах, жанрах і стилях музики.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**: - основи теорії музики як науки; - основні засоби музичної виразності; -загальні відомості про нотний запис та системи нотацій;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **вміти**: - будувати гами від заданого звука ; - аналізувати невеликі музичні побудови , вміти визначати характеру руху мелодії, ритмічних особливостей та ін.; -здійснювати гармонічний аналіз музичної тканини; - свідомо й творчо використовувати набуті знання у подальшій професійній діяльності майбутнього викладача музичного мистецтва

Під час семінарських та практичних занять, індивідуальної навчально-дослідницької та самостійної роботи студенти набувають уміння та навички:

1. Аналізувати інформацію, що міститься в підручниках та навчальних посібниках, порівнюючи погляди авторів щодо висвітлення певних фактів.

2. Знаходити наукову літературу по темі, в системі бібліотек та мережі Internet.

3. Робити коректні посилання на джерела інформації (монографії, періодичні видання, ЗМІ, Internet.)

4. Брати участь в науковій дискусії по суті питань, що розглядаються.
5. Систематизувати отриману інформацію у вигляді конспектів та рефератів.
6. Представляти отримані результати у вигляді публічних виступів і презентацій.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Лекції - 14 год.; практичні заняття - 16 год.; семінари – 4 год.; самостійна робота студентів 54 год.; всього 90 години для денної форми навчання; лекцій 6 год., практичних –8 год., самостійної роботи – 76 год.; всього -90 год. (для заочної форми навчання).

Змістовий модуль 1. Музична фонотека.

Тема 1. . Музика як вид мистецтва. Одним з найважливіших завдань викладача з теорії музики є ознайомлення студентів з основними музично-теоретичними поняттями, необхідними для свідомого розуміння музичного мистецтва. До них на початковому етапі належать відомості про такі явища як музичний звук, його властивості, обертони, резонанс, музичну акустику. Розглядати ці теми бажано у площині наукового фокуса.

Тема 2. Музична система. Ведеться робота над вивченням основ музичної грамоти, теоретично окресленої як структурно важливий елемент уроку музики чи уроку мистецтв у загальноосвітній школі. Необхідними для майбутніх учителів є знання про найважливіші поняття з теорії музики: діапазон, регістри, звукоряд, октави. Важливим для вчителя є уміння запису звуків за літерною системою, знання знаків альтерації, похідних ступенів, походження діатонічних і хроматичних півтонів та цілих тонів, а також відомості про енгармонізм звуків. Всі ці питання містить тема "Музична система". ***Музика як вид мистецтва.***

Змістовний модуль 2. Музична морфологія

Тема 3. Музична форма. Музична фактура.

У системі професійної підготовки педагогів важливу роль відіграє комплекс музично-теоретичних дисциплін, який становить цілісну систему знань про розвиток та еволюцію музичного мистецтва. Однією ланкою з засобами музичної виразності є ознайомлення з поняттям музична фактура та музична форма. Фактура – художнє оброблення звукового матеріалу в музиці, інтонаційно-усвідомлена звукова тканина музичного твору. Фактура

належить до неспецифічних музичних засобів, що спираються на весь життєвий досвід людини і на закони конкретно-чуттєвого сприйняття музики. Важливим є висвітлення питань формотворної ролі фактури, яка повинна розглядатися багатоаспектно. Студент повинен отримати знання з таких тем: музична форма. Класифікація музичних форм. Фактура. Різновиди фактур. Гармонічний аналіз видів фактур у заданих фрагментах творів різних композиторів. Виразальні можливості фактури. Роль музичної форми для архітекτονіки музичного твору. Система взаємодії елементів музичної мови, що розкриває художній зміст твору становить музичну форму. В процесі розгортання музичної форми утворюються різні побудови. Їх послідовність, співвідношення та пропорції визначають тип музичної форми. Студенти повинні отримати знання про музичну фактуру та форму, сформуувати навички аналізу музичної палітри з використанням зазначених понять.

Тема 4. Музичний жанр. Музичний стиль.

На заняттях зі старшокласниками вчитель музики має приділяти більше уваги систематизації музичних знань про епохи, стилі, напрямки, жанри, творчість окремих композиторів. Майбутній вчитель повинен оперувати такими важливими музично-теоретичними поняттями як жанр та стиль, для того, щоб допомогти школярам різного віку сприйнятті музичного мистецтва, сприяти вірним уподобанням та розвитку естетичного смаку, формуванні асоціативного мислення та художнього відтворення музичних творів. Студенти повинні отримати знання основних теоретичних положень. Жанр – одна із засадових категорій музики, яка визначає класи, типи, роди й різновиди творів, об'єднаних спільністю життєвого призначення й змісту, умовами виконання і сприйняття. Музичний стиль – це коло музичних образів та засоби їх втілення, що відбивають систему музичного мислення епохи (наприклад, стиль бароко), національної музичної культури (стиль української класики) або композитора (стиль Й. С. Баха). До поняття стилю обов'язково входить зміст твору і особливості музичної мови. Ці поняття розглядаються у контексті гармонічного аналізу музичного твору.

3. Рекомендована література

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базові:

1. Андреева О. Основи музичної грамоти [Текст] / О. Андреева. – Вид. 5-те випр. і допов. – К. : Музична Україна, 1993 – 136 с. : нот.
2. Барська З. Барви української народної пісні [Текст] : хрестоматія / З.Барська. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2004.– 180 с.

3. Виноградов Г. Елементарна теорія музики і сольфеджіо [Текст] : учбовий посібник. Ч. 1-2 / Г. Виноградов. – К. : Музична Україна, 1969. – 198, [2]с.
4. Калашник М. Уроки елементарної теорії музики [Текст] : навчальний посібник / М. Калашник. – Харків : Фактор, 2004. – 352 с.
5. Павлюченко С. Елементарна теорія музики [Текст] : посіб. для муз. шк. та уч-щ / С. Павлюченко. – К. : Музична Україна, 1980. – 158, [2] с.
6. Побережна Г. І. Загальна теорія музики [Текст] : підручник / Г. І. Побережна, Т. В. Щириця. – К. : Вища школа, 2004. – 303 с. : іл.
7. Поплавська Ю. О. Методика навчання музичної грамоти в початковій школі [Текст] : навчально-методичний посібник / Ю. О. Поплавська. – 3-тє змінєне та допов. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 128 с.
8. Смаглій Г. А. Основи теорії музики [Текст] : [підручник для навчальних закладів освіти, культури і мистецтв] / Г. А. Смаглій, Л. В. Маловик. – 2-ге вид., допов. і переробл. – Х. : Факт, 2001. – 384 с.
9. Способин И. В. Элементарная теория музыки [Текст] : учеб. для муз. уч-щ / И. В. Способин. – Изд. 8-е. – М. : Музыка, 1984. – 199 с. : нот.
10. Упражнения по элементарной теории музыки [Текст] : учеб. пособие / [авт.-сост.: Н. Ю. Афонина, Т. Е. Бабанина, С. Е. Белкина и др.]. – Л. : Музыка, 1986. – 176 с.
11. Хвостенко В. Сборник задач и упражнений по элементарной теории музыки [Текст] / В. Хвостенко. – М. : Музыка, 1973. – 285 с.
12. Шип С. Музична форма від звуку до стилю [Текст] : навчальний посібник / С. Шип. – К. : Заповіт, 1998. – 367, [1] с.
13. Юцевич Ю. Є. Музыка [Текст] : словник-довідник / Ю. Є. Юцевич. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2003. – 352 с. : 77 нотних прикладів та малюнків. Допоміжні
14. Алексеев Б. Элементарная теория музыки [Текст] / Б. Алексеев, А. Мясоедов. – М. : Музыка, 1986. – 240 с.
15. Вахромеев В. Элементарная теория музыки [Текст] / В. Вахромеев. – М. : Музыка, 1975. – с.

16. Ганзіна Т. Правила з елементарної теорії музики [Текст] : посібник для учнів музичних шкіл та шкіл мистецтв / Т. Ганзіна. – К. : Мелосвіт, 2002. – 76 с. 38
17. Келіна Н. Безмашинное програмирование в курсе элементарной теории музыки [Текст] / Н. Келіна, А. Волшаник, Л. Лебец. – К. : Музична Україна, 1985. – с.
18. Колесса Ф. Шкільний співаник [Текст] : з педагогічної спадщини композитора / Ф. Колесса. – Вид. 2-ге. – К. : Музична Україна, 1993. – 223, [1] с.
19. Кушка Я. С. Збірник пісень для школярів [Текст] : нотний додаток. Ч. 2. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2007. – 124 с.
20. Пісенник [Текст] : збірник пісень для учнів 5–8 класів загальноосвітньої школи / упоряд. В.Я.Кващук. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2004. – 128 с.
21. Поляковська С. П. Використання довідникових матеріалів з музичної грамоти [Текст] : для абітурієнтів вищ. навч. закладів культ. і мистецтв I-II рівнів акред. / уклад. С. П. Поляковська. – Вінниця : Нова Книга, 2012. – 40 с.
22. Рябчун А. С. Подарунок дітям [Текст] : пісні для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / упоряд. Н.А.Гранжа. – Дрогобич : Просвіт, 2010. – С.22.
23. Списаренко Б. Д. Золоте покотьюло [Текст] : літературно-музична різдвяна композиція / Б. Д. Списаренко, Є.І. Досенко. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2004. – 31 с
24. Аспекты теоретического музыкознания. Сб. науч. тр. (Серия "Проблемы музыкознания". Вып. 2). Л. 1989.
25. Из истории инструментальной музыкальной культуры. Сб. науч. тр. Л. 1988.
26. Музыкальная коммуникация. Сб. науч. тр. (серия: "Проблемы музыкознания". Вып. 8). Л. 1996.
- Традиция в истории музыкальной культуры. (Серия "Проблемы музыкознания". Вып. 3). Л. 1989.

27. Э.П. Костина. Новые подходы к музыкальному образованию детей раннего и дошкольного возраста. Нижний Новгород: издание доцент НИРО, 2002 г.

28. Эволюционные процессы музыкального мышления. Сб. Науч. тр. Л. 1986.

29. Р. Рудица. Музыка как изобразительное искусство.// Петербургский час пик: № 45, 15-21 ноября 2000 г.

Інформаційні ресурси та інтернет

Відеоматеріали: (матеріали YouTube Основи теорії музики), а також публікації: publications.lnu.edu.ua/bulletins/i,

bht.ho.ua/index., www.kukim.org/articles/horeografiya-yak-zasib

https://pidruchniki.com/.../horeografichne_mistetstvo

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних та семінарських занять в усній та письмовій формах.

1. Опитування.

2. Перевірка завдань для самостійної роботи.

3. Перевірка матеріалів самопідготовки.

4. Виконання завдань практичних занять.

5. Складання завдань для розвитку творчих здібностей учнів

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік (7 семестр денна форма, 9 семестр – заочна форма навчання).

5. Засоби діагностики успішності навчання

- Опитування на семінарських заняттях;
- Виконання практичних вимог;
- Виконання самостійної роботи (постановка спортивної композиції);
- Матеріали самопідготовки;
- Поточний та підсумковий залік.

Контрольні питання до заліку

Змістовний модуль 1. Музична фонетика_

1. Звук. Музичні звуки та їх властивості.
2. Діапазон. Регістр.
3. Позначення звуків за складовою та літерною системою.
4. Темперований стрій. Півтон. Цілий тон. Камертон.
5. Похідні ступені звукоряду.
6. Діатонічні та хроматичні тони і півтони.
7. Енгармонізм звуків.
8. Нотний стан. Ключі „соль”, „фа”, „до”.
9. Тривалості нот і пауз. Знаки збільшення тривалостей.
10. Ритм. Ритмічний рисунок.
11. Метр. Прості та складні такти.
12. Затакт. Диригенські схеми.
13. Синкопа та її різновиди.
14. Прості та складні розміри.
15. Групування тривалостей в простих розмірах.
16. Групування тривалостей в складних розмірах.
17. Групування тривалостей в інструментальній, вокальній та хоровій музиці.
18. Групування тривалостей у вокальній та хоровій музиці.
19. Поліритмія. Поліметрія.
20. Темп. Позначення темпів. Метроном.
21. Виразальність мелодичних інтервалів.
22. Акорди терцієвої будови.
23. Різновиди тризвуків. Обернення тризвуків .
24. Головні та побічні тризвуки.
25. Збільшені та зменшені тризвуки

Змістовний модуль 2. Музична морфологія

1. Сутність мелодії. Види мелодичного рисунку.
2. Лад. Еволюція ладоутворення.
3. Стійкі та нестійкі ступені. Гама.

4. Ладові функції. Головні та побічні ступені.
5. Загальні поняття про модуляцію.
6. Головні функції ладу.
7. З'єднання головних тризвуків ладу.
8. Діатонічні семиступеневі лади.
9. Штучні звукоряди.
10. Грецькі лади. Церковні лади.
11. Поліладовість.
12. Музична побудова. Речення. Період.
13. Період як самостійна форма.
14. Історія нотного письма. Літерні нотації. Невми.
15. Реформа Гвідо Аретинського.